

MitID – når et ord skjuler forskellen mellem privat valg og arbejdskrav

Velkommen til illustrationen.

Den juridiske illustration.

Mit navn er **Sune Sejer Nielsen**, og i dag skal vi tale om MitID.

Men ikke bare om MitID som teknologi.

Ikke bare som app.

Ikke bare som login.

Og heller ikke bare som endnu et digitalt værktøj, man forventes at bruge i det moderne samfund.

De siger bare MitID.

Og netop dér begynder problemet.

For når myndigheden også når den er arbejdsgiver siger, at man skal have MitID for at kunne tilgå systemet, lyder det både naturligt og rigtigt.

Men måske er det netop dér, det bliver forkert.

For de fleste gør bare, som de plejer.

Som de har fået besked på.

De siger MitID, uden at kende forskellen på MitID og MitID.

Og det er netop derfor, det er vigtigt at du heller ikke begynder at formulere det, som om du ikke vil have MitID.

For i et arbejdsgiverforhold vil du gerne have MitID.

Du vil bare ikke bruge dit MitID som adgang til deres ID.

Det er derfor, denne gennemgang handler om MitID og deres MitID.

Vi skal tale om noget grundlæggende.

Nemlig hvad der sker, når et ord bliver brugt så bredt og så upræcist, at det begynder at skjule forskelle, som i virkeligheden er helt afgørende.

For mange siger bare: MitID.

Kommunen siger MitID.

Arbejdsgiveren siger MitID.

Supporten siger MitID.

Brevet siger MitID.

Systemet siger MitID.

Sagsbehandleren siger MitID.

Men hvad menes der egentlig?

Er der tale om privat MitID?

Er der tale om erhvervs-MitID?

Er der tale om en arbejdsmæssig to trins identifikationsløsning?

Er der tale om en engangsverifikation?

Er der tale om et systemkrav knyttet til arbejdets udførelse?

Eller er der bare tale om et ord, som bruges, som om alle allerede ved, hvad det betyder?

Og det er netop dér, denne podcast begynder.

For så længe man bare siger MitID, uden at sige hvilket MitID, ved ingen rigtigt, om der tales om noget privat eller noget arbejdsmæssigt.

Om der tales om borgerens egen digitale identitet.

Eller om der tales om en løsning, som knytter sig til adgang til arbejde, systemer eller organisatoriske funktioner.

Det lyder måske som en lille sproglig detalje.

Men det er det ikke.

For når sproget bliver upræcist, bliver grænserne også upræcise.

Når grænserne bliver upræcise, bliver ansvaret uklart.

Og når ansvaret bliver uklart, kan noget privat og frivilligt begynde at fungere som et skjult krav i noget arbejdsmæssigt og pligtbundet.

Det er dét, vi skal se på i dag.

Vi skal tale om forskellen mellem privat MitID og erhvervs-MitID.

Vi skal tale om forskellen mellem frivillighed og arbejdskrav.

Vi skal tale om, hvorfor det ikke er nok at sige, at privat MitID “kun skal bruges én gang”.

Vi skal tale om, hvorfor det ikke holder at sammenligne privat MitID med blot at vise et kørekort.

Og vi skal tale om, hvem der egentlig bør bære byrden, når arbejdet kræver digital adgang.

Så lad os begynde dér, hvor problemet ofte starter.

Ikke i teknikken.

Men i ordet.

Problemet begynder i ordet “MitID”

MitID lyder enkelt.

Næsten for enkelt.

Mit.

ID.

Mit identifikationsmiddel.

Noget, der er mit.

Noget, der hører til mig.

Noget personligt.

Noget digitalt.

Noget privat.

Noget, der på overfladen lyder klart og selvforklarende.

Men netop den enkelthed kan være vildledende.

For i praksis dækker ordet “MitID” ikke nødvendigvis over én og samme ting i alle sammenhænge.

Nogle gange henviser det til privat MitID.

Nogle gange bruges det i sammenhænge, hvor der også findes erhvervsmæssige løsninger.

Nogle gange bruges det om den første identifikation.

Nogle gange bruges det om et led i adgang til arbejdsystemer.

Og det er her, problemet begynder.

For hvis man bare siger MitID, uden at sige hvilket ID, så forsvinder den afgørende forskel mellem det, der hører til den private sfære, og det, der hører til den arbejdsmæssige sfære.

Sproget begynder at glatte forskelle ud.

Det private og det arbejdsmæssige flyder sammen.

Det frivillige og det nødvendige kommer til at ligne hinanden.

Det, som burde være tydeligt adskilt, bliver samlet under én praktisk etiket.

Og når først det sker, bliver det også sværere at stille de rigtige spørgsmål.

For hvis nogen bare siger:

“Du skal bruge MitID,”

så ved man faktisk ikke nok.

Hvilket MitID?

Til hvad?

Hvorfor?

Hvor længe?

Som led i hvilken funktion?

Er der alternativer?

Er det frivilligt?

Er det arbejdsgiverens løsning?

Er det en privat løsning, som blot lånes ind i arbejdet?

Er det en engangsidentifikation?

Eller er det en port, som man fortsat er afhængig af?

Når alt dette skjules bag ordet “MitID”, så bliver sproget ikke længere opklarende.

Så bliver sproget slørende.

Og det er netop derfor, denne podcast ikke kun handler om teknik.

Den handler også om sprog.

For nogle gange opstår problemer ikke først i det, systemet gør.

Nogle gange opstår de allerede i den måde, systemet bliver beskrevet på.

Privat MitID og erhvervs-MitID er ikke det samme

For at forstå problematikken må vi holde fast i en meget enkel, men helt afgørende sontring:

Privat MitID og erhvervs-MitID er ikke det samme.

Det lyder måske indlysende.

Men i praksis bliver forskellen ofte udvisket.

Privat MitID er knyttet til dig som privatperson.

Det tilhører din private sfære.

Det er noget, der relaterer sig til din identitet som borger og til dine private digitale forhold.

Det er frivilligt at få et Privat-MitID

Erhvervs-MitID, eller andre tilsvarende erhvervsmæssige identifikationsløsninger, knytter sig derimod til en arbejdsmæssig rolle.

Til den funktion, du udfører.

Til organisationens systemer.

Til arbejdsgiverens behov.

Til de opgaver, der løses som led i en ansættelse eller en organisatorisk sammenhæng.

Det ene handler om din private identitet.

Det andet handler om adgang som led i en arbejdsfunktion.

Det er ikke det samme.

Og det er vigtigt at sige højt, fordi man ellers risikerer, at den ene løsning begynder at blive behandlet, som om den uden videre kan erstatte eller fungere som forudsætning for den anden.

I noget af det materiale, der ligger til grund for denne Podcast, findes der faktisk et meget sigende eksempel.

I en kommunal note om 2-faktor-login beskrives flere mulige loginmidler, og der står udtrykkeligt, at SoloID er den erhvervsmæssige pendant til MitID .

Det er interessant af flere grunde.

For det første viser det, at sondringen er reel.

Den er ikke kunstig.

Den er ikke noget, man selv opfinder for at skabe problemer.

Den findes i en kommunal beskrivelse.

For det andet viser det, at det faktisk giver mening at tale om noget erhvervsmæssigt ved siden af det private.

Og netop derfor bliver det problematisk, når nogen andre steder bare siger "MitID", som om ordet alene var præcist nok.

Hvis der faktisk findes en erhvervsmæssig pendant, så er det ikke uden betydning, om man siger privat MitID eller erhvervsmæssig identifikationsløsning her under MitID erhverv.

Det er en afgørende forskel.

For det er forskellen mellem borgerens private nøgle og arbejdets adgangsredskab.

Mellem noget, du kan have som privatperson, og noget, der burde være forankret i den organisation, der har behovet.

Frivillig privat løsning og arbejdskrav er ikke det samme

Her kommer vi til noget helt centralt.

Privat MitID er i sit udgangspunkt en privat og frivillig løsning.

Det ligger i den private sfære.

Erhvervs-MitID, eller andre arbejdsmæssige identifikationsmidler, kan derimod være knyttet til noget, der faktisk er nødvendigt for at udføre et arbejde.

Det vil sige, at de to løsninger ikke bare er teknisk forskellige.

De ligger også forskelligt i forhold til spørgsmålet om frivillighed og pligt.

Det private er som udgangspunkt noget, der hører til den enkeltes eget område.

Det arbejdsmæssige kan være noget, der følger med en rolle, en funktion eller en ansættelse.

Og netop derfor bliver det problematisk, hvis privat MitID i praksis fungerer som et skjult arbejdskrav.

For så sker der en glidning.

Noget, der hører til den frivillige private sfære, glider over i den pligtmæssige arbejdssfære.

Noget, der burde være op til den enkelte som privatperson, kommer til at fungere som forudsætning for at kunne udføre opgaver, få adgang til systemer eller det at have et arbejde.

Det er ikke en lille detalje.

Det er selve grænsen mellem privat liv og arbejdsliv.

Og det er netop derfor, det er så vigtigt at sige det klart:

Det frivillige må ikke i stilhed forvandles til det obligatoriske.

Hvis det er arbejdet, der har behovet, så bør løsningen som udgangspunkt også være forankret i arbejdet.

Ikke i borgerens eller den ansattes private digitale infrastruktur.

For ellers opstår der en mærkelig konstruktion, hvor noget privat bliver behandlet som om det var en naturlig arbejdsmæssig forudsætning.

Og det er netop den type sammenblanding, der kalder på kritik.

“Det er jo kun én gang” – hvorfor det argument ikke løser problemet

Et af de mest almindelige argumenter fra arbejdsgiveren lyder sådan her:

“Det er jo kun første gang.”

“Det er jo kun ved opsætning.”

“Det er jo bare en engangsverifikation.”

“Det er jo ikke noget, man bruger hver dag.”

Ved første øjekast kan det lyde beroligende.

Som om problemet dermed bliver mindre.

Men det gør det ikke nødvendigvis.

For en adgangsbetingelse er stadig en adgangsbetingelse, selv hvis den kun opstår på bestemte tidspunkter.

En dør bliver ikke mindre virkelig, bare fordi du kun skal igennem den én gang.

Hvis du skal bruge privat MitID for at komme ind i et system, aktivere en arbejdsmæssig løsning eller genoprette adgang, så er privat MitID stadig en reel og afgørende del af adgangskæden.

Og i det materiale, der ligger til grund for denne tekst, fremgår det netop, at den ansatte ved første registrering eller aktivering af loginmiddel skal bekræfte sin identitet ved hjælp af sit private-MitID, og at dette igen kan få betydning ved udskiftning eller nulstilling af loginmidler .

Det er en meget vigtig oplysning.

For den viser, at vi ikke bare taler om noget, der ligger fjernt og uden betydning.

Vi taler om et nøglepunkt i systemets adgangsstruktur.

Og så hjælper det ikke meget at sige, at det kun bruges “én gang”.

For hvis den ene gang er forudsætningen for alt det andet, så er den ene gang ikke en lille ting.

Så er den afgørende.

Og hvis situationen kan opstå igen ved ny enhed, nulstilling, spærring eller ændring, så er det heller ikke et helt afsluttet engangstrin.

Så er det en tilbagevendende port i systemets livscyklus.

Derfor er det ikke tilstrækkeligt at bagatellisere spørgsmålet ved at fokusere på hyppighed.

Det relevante spørgsmål er ikke kun, hvor ofte noget bruges.

Det relevante spørgsmål er, hvilken funktion det har.

Og hvis funktionen er at være porten til den arbejdsmæssige adgang, så er funktionen væsentlig.

Kørekortet og bilen

Her kommer et eksempel, der gør forskellen meget tydelig.

Og som også bliver brugt ofte.

Nogle gange bliver brugen af privat MitID nærmest fremstillet, som om det bare svarer til at vise legitimation.

Som om man bare lige skal bevise, hvem man er.

Lidt ligesom at vise et kørekort.

Men sammenligningen halter.

For når du viser et kørekort, er det en afgrænset identifikation.

Du viser et dokument.

Kontrollen sker.

Og så er det overstået.

Du bliver ikke samtidig forpligtet til at købe en bil, holde den kørende, betale for driften og sikre, at den resten af dit liv er teknisk opdateret og kompatibel med et bestemt system.

Ved kørekortet er det legitimationsdelen, der er central.

Ikke en løbende privat teknologiforpligtelse.

Ved privat MitID er situationen anderledes.

Privat MitID er ikke bare noget, du viser.

Det er noget, du skal vedligeholde.

Det kræver ofte, at du har en smartphone eller computer, som er ny nok, sikker nok og opdateret nok.

Det kræver, at du har adgang til en privat digital infrastruktur, som kan holde løsningen kørende.

Det kræver, at du skal håndtere ændringer, udskiftninger, sikkerhedsopdateringer og tekniske krav.

Det er ikke en passiv legitimation.

Det er en løbende privat digital forudsætning.

Derfor holder det ikke at sige, at brugen af privat MitID bare svarer til at vise et kørekort.

Et kørekort er noget, du kan vise.

MitID er noget, du skal vedligeholde.

Og det er en meget stor forskel.

Den private digitale infrastruktur

Når man taler om privat MitID, er det let at komme til kun at tale om identifikation.

Men i praksis er der mere på spil.

For privat MitID forudsætter ofte, at man råder over privat teknologi.

Det kan være en smartphone.

Det kan være en computer.

Det kan være bestemte opdateringer.

Det kan være kompatibilitet med en nyere version af et styresystem.

Det kan være evnen til løbende at holde sin digitale adgang funktionsdygtig.

Det er ikke bare et øjeblikkrav.

Det er en vedvarende forudsætning.

Og det er vigtigt, fordi denne vedvarende forudsætning ikke er neutral.

Den koster penge.

Den kræver vedligeholdelse.

Den forudsætter teknisk adgang.

Den forudsætter udstyr, som ikke alle nødvendigvis har eller ønsker at være afhængige af.

Derfor er det misvisende, når MitID fremstilles som en lille og afgrænset identifikationshandling.

For i praksis bliver det ofte en forventning om, at den enkelte selv bærer en privat digital infrastruktur, som systemet så kan læne sig op ad.

Og hvis denne private infrastruktur bliver nødvendig for adgang til noget arbejdsmæssigt, så opstår der et meget vigtigt spørgsmål:

Hvorfor er det den enkelte, der skal bære den byrde?

Hvis arbejdet har behovet, bør arbejdet stille redskabet til rådighed

Her bliver arbejdsgiveransvaret helt centralt.

Hvis det er arbejdet, der kræver digital adgang, så bør arbejdet også stille løsningen til rådighed.

Hvis det er arbejdsgiveren, der vælger systemet, bør arbejdsgiveren også tage ansvar for den adgangsmodel, som systemet bygger på.

Hvis det er arbejdsfunktionen, der nødvendiggør en bestemt identifikationsform, så er det svært at se, hvorfor den ansatte samtidig skal være afhængig af en privat løsning og privat udstyr for at få arbejdets del til at fungere.

Det er jo netop dér, forskellen mellem privat og erhverv bliver vigtig.

Ved en arbejdsmæssig løsning er det nærliggende at sige:

Arbejdsgiveren vælger redskabet.

Arbejdsgiveren definerer behovet.

Arbejdsgiveren må derfor også bære ansvaret for, at redskabet kan bruges.

I det materiale, der ligger til grund for denne tekst, fremgår det samtidig, at manuel alternativ løsninger ofte er blev fravalgt gennem ledelsesmæssig beslutning.

Eller sagt på en

Det er vigtigt, fordi det viser, at der ikke blot er tale om en naturlig eller uundgåelig nødvendighed. Der er tale om et valg.

Og når noget er et valg, kan det også kritiseres som et valg.

Man kan ikke blot skjule sig bag formuleringen:

“Sådan virker systemet.”

For nogen har besluttet, hvordan systemet skal virke.

Nogen har besluttet, at der ikke skulle være alternativer.

Nogen har besluttet, om byrden skulle placeres hos organisationen eller hos den enkelte.

Og hvis den byrde i praksis lægges over på den ansatte, fordi man forventer privat digital infrastruktur som adgangsbillet til arbejdets systemer, så er det et spørgsmål om ansvar — ikke bare om teknik.

Forvaltningsret, offentlige arbejdsgivere og digitale systemer

Når vi taler om offentlige arbejdsgivere, myndigheder og digitale systemer, er det vigtigt at holde fast i én grundlæggende ting:

Digitalisering ophæver ikke de almindelige retlige krav.

En offentlig organisation kan ganske vist optræde i forskellige roller.

Den kan handle som myndighed over for borgere.

Og den kan handle som arbejdsgiver over for ansatte.

Men det er stadig den samme offentlige organisation.

Det betyder også, at de grundlæggende forvaltningsretlige principper ikke bare forsvinder, fordi situationen beskrives som et ansættelsesforhold.

Folketingets Ombudsmand har flere gange understreget, at de generelle forvaltningsretlige regler og principper gælder uanset om sagsbehandlingen foregår manuelt eller digitalt, og at det er myndighedens ansvar, at it-løsningerne lever op til de forvaltningsretlige krav.

Det er helt centralt.

For det betyder, at man ikke kan nøjes med at sige:

“Sådan virker systemet.”

Hvis et digitalt system er indrettet på en måde, der:

- skaber uklare grænser mellem privat og arbejdsmæssigt ansvar
- lægger private byrder over på den enkelte
- eller gør adgang til arbejdet afhængig af privat digital teknologi

så er det ikke blot et teknisk spørgsmål.

Det er også et spørgsmål om systemdesign, myndighedsansvar og retssikkerhed.

Ombudsmandens pointe er netop, at myndigheder skal tænke disse forhold ind fra starten.

Ikke bagefter.

Ikke først når problemerne opstår.

Men i selve designet af de digitale systemer.

Og netop derfor er det heller ikke tilstrækkeligt at tale om MitID, som om det blot var et neutralt teknisk værktøj.

Det afgørende er, hvordan værktøjet anvendes.

I hvilken rolle det anvendes.

På hvilke vilkår det anvendes.

Og hvem der bærer byrden, når værktøjet bliver en nødvendig adgang til noget, som den enkelte ikke selv har valgt at gøre afhængigt af sin private digitale identitet.

Hvad handler det egentlig om?

Ved første blik kan det hele lyde som en diskussion om login og digitale løsninger.

Men det handler om mere end det.

Det handler om grænsen mellem privat valg og arbejdskrav.

Det handler om, hvordan sproglig upræcision kan skjule forskelle, som burde stå klart.

Det handler om, hvordan noget frivilligt kan begynde at fungere som nødvendigt, uden at den overgang bliver tydeligt erkendt.

Det handler om, at arbejdet ikke uden videre bør kunne læne sig op ad den ansattes private digitale infrastruktur.

Og det handler i sidste ende om noget helt grundlæggende:

At det private ikke i stilhed må gøres til adgangsbillet til det fælles eller det arbejdsmæssige.

Lad os slutte med et lille historisk blik.

I 1700- og 1800-tallet blev der i Danmark lavet lovgivning for at sikre noget ganske bestemt.

At dem, der arbejdede i statens tjeneste, først og fremmest skulle være landets egne borgere.

Man formulerede det nogle gange meget enkelt:

Danmarks brød til Danmarks børn.

Det handlede om forholdet mellem staten og borgeren.

Om hvem der kunne tjene staten.

Og hvem staten havde et ansvar overfor.

I dag er spørgsmålet sjældent, om nogen er borger.

Men et andet spørgsmål kan dukke op.

Har du MitID?

Du skal have MitID.

Hvorfor har du ikke MitID?

Ikke en identifikationsløsning stillet til rådighed af arbejdsgiveren.

Ikke et arbejdsredskab, organisationen selv har valgt at bære ansvaret for.

Men din private digitale nøgle.

I nogle situationer er borgere, der arbejder for staten eller kommunen, blevet opsagt eller har mistet muligheden for at udføre deres arbejde, fordi de ikke ønskede at anvende deres MitID.

Hvilket staten i sidste ende kan være i sin gode ret til.

For spørgsmålet blev aldrig stillet.

Hvilket MitID?

Mit ID.

Dit MitID ...

eller arbejdets MitID?

Men i praksis siger man bare:

MitID.

Og dér forsvinder forskellen.

Privat.

Arbejde.

Mit.

Eller ikke mit.

Af Sune Sejer Nielsen